

AZ EDÉNY TELE VOLT, hiszen már sok évtizede működött, szolgált. Ott volt benne minden, ami ez alatt történt vele. Ott voltak a formák, igen, elsősorban a gömbölyűek, de az élesek és szögletesek, a csúcsosak és lankásak, a meredekes és az egészen laposak is. Ott voltak a színek a napkeltékkal és delelő vakulásokkal, a derengések szürkületével együtt, a hangok a zajokkal és zörejekkel, a csipogások és bőgések, a bregegések és a kelepelés, a csevegések. És ott voltak az illatok és szagok, és ott voltak a tapintások, a billenések, a dörzsölések és sebesülések, a csipések. Ott voltak a sérülések, sértődések, megbánások és megbántások, a hiúságok, az irigységek, és igen, ott voltak a nagyzolások és a kis tettek. Ott az ígéretek és a feledések, az adott szavak és a hűtlenségek. Ott a gerjedések és lankadások, az erőfeszítések és csendes ücsörgések. És igen, ott voltak benne csordultig a szavak, a szavak és a szavak. A kimondottak és a kimondatlanok, az ismertek és az ismeretlenek, a hűek és a hűtlenek. És az elvek és eszmék is. Egy élet termése volt az edényben. Csordultig volt. Minden cseppjét ismerte unalomig. És akkor megjelent egy új csepp. Egészen kicsi volt, fényes és jó illatú, csillogott, és a zenéje egy hang volt, de a legszebb, amit valaha hallott. De már nem fért el az edényben. A nagy figyelemben az edény hirtelen megrepedt a füle felett. Egészen kicsi repedés keletkezett, amelyen át lassan elkezdett szivárogni a tartalom. Örülni kezdett, mert a kis, új csepp nagyon kíváncsi volt, valahogyan nagy szükségét érezte. Nem tudta, miért. Nem bánta az elszivárgókat, csak a kis cseppnek legyen benne helye! És akkor leállt a szivárgás, és az edény újra csak feltelt, mert a forrás, ahonnan a megszokott jött, sokkal bőségebb volt, mint az, ahonnan az új, kis csepp. Nagyon bánkódott, és gondolkodni kezdett, hogyan csinálhatja neki helyet? Szükség volt rá, minden porcikájában érezte, bár az edény egész tartalma ellene volt, mert félt, féltette megszerzett helyét és pozícióját: ez volt ő. Félt, hogy az új csepp nőni kezd, és akkor neki mennie kell.

JULIUS VÉGÉN A VIHAR KETTÉTÖRT KÉT HATALMAS FÁT fenn, a Jász-hegy gerincén. Az egyik egy bükk volt, a másik egy magas kőris. Évszázados fák voltak. Rengeteg ág is letört. A fűszálak ezt épen megúszták, s a kis bükk- és kőrisarjak is az óriások tövében. Sajnálkozva állt meg a kidőlt óriások mellett, hiszen teljes kiteljesedésük miatt mindig példaképei voltak. Hatalmas égbolt nyílt meg azoknak a kis hajtásoknak, amelyek évek, évtizedek óta türelmesen vártak a sorukra az óriások árnyékában. De sokkal nagyobb fájdalmat érzett akkor, amikor az a kis bükkhajtás, amely pár éve hajtott ki a kertben, és amelyet figyelme is segített, és már vagy hatméteresre nőtt, a nagy szárazság miatt kiszáradt. Élhetett volna és kiteljesedhetett volna, hiszen a szomszédnak köszönhetően, aki kivágta a „ronda” gyertyánokat és csertölgyeket, hogy ezüstfenyőket és tujákat ültessen helyettük, volt légtere, és fényt is kapott eleget. Már az is csoda volt, hogy ott, ahol néhány száz méteres körzeten belül egyetlen bükk sem volt, egyszer csak megjelent. Egy vaddisznó szőrébe kapaszkodva jöhetett. Kár érte. Ki tudja, mióta várta az alkalmat? Egyre melegebbek lettek a nyarak. Sok jele van ennek itt fenn is. Megjelent az éjszakai pávaszemes pillangó, a szender, mediterrán lappantyúk kiáltása tölti be az éjszakát, feljöttek a bodobácsok, és néhány éve a parlagfű is kidugta a fejét a vaddisznók feltúrta, kopárrá vált útszéleken. Valami lehetővé vált ott, ahol eddig lehetetlen volt, mert a helybe volt töltve. Most hely teremődött valami új, más számára, ami ott volt, jelen volt, de el volt foglalva, be volt töltve. Várni kellett.

NÉHÁNY ÉVE – lassan évtizede –, amikor még állami, majd a vezetők által megvásárolt cégnél dolgozott, a fiatal titánoknak még ki kellett várniuk, amíg az öreg „matuzsálemek” kihálnak mellőlük, hogy megnyíljon a várt, kedvező, áhított állás és fizetés. Volt idő, amikor nem volt más dolguk, mint elkísérni az öreget, és csendben hallgatni, ahogy az ügyeket

„Ti is keressétek és kutassátok a kincset, mely nem enyészik és maradandó, a helyet, ahová molyok be nem férkőznek, hogy megegyék, és férgek nem emésztik meg.”
(Tamás-ev. 70)

A csordultig telt csupor

intézi. Figyelni rá, és tanulni tőle. A szavait, a hangsúlyait, a hallgatását, a gesztusait, majd ha megnyílt a lehetőség, a tapasztalatok birtokában megpróbálni megnyilvánulni, nem úgy, ahogy ő, hanem ahogy saját értésünk, tapasztalatunk és temperamentumunk a lehető legjobban lehetővé tette. És azonnal megnyílt számunkra a következő lehetőség – egyelőre csak a képe –, egy még magasabb lehetőségé, hiszen még mindig volt feletünk főnök, aki a maga módján szintén öregedett. és öregebb volt nálunk, így a lehetőség ott volt. Igen, hallott, hallottak olyanokról, akiknek az apja vagy az anyja jól feküdt valahol, vagy volt egy gazdag nagybácsijuk Kanadában, akivel ha a fiatal jóban volt, élete végéig biztosított volt számára a jó, akár munka nélküli pénz, vagyis megélhetés is.

A természet is produkál ilyen eseteket, amikor például a Sikárosi-rét szélén, még nem a kaszáló területén, de még nem is az erdő sűrűjében lepottyant, majd gyökeret ereszt egy kis makk, és aztán lassan, évtizedek alatt hatalmas, terebélyes, matuzsálemkorú csertölggyé teljesedik. De ezek ritka és egyáltalán nem jellemző esetek. Az erdő sűrűjében, a rét sűrűjében, a város, a társadalom sűrűjében ez szinte lehetetlen. Várni kell. Néha nyer valaki a lottón, néha... Néha melegszik az idő..., néha. Néha szerencsés helyre, jó földbe pottyant egy mag..., néha. És a többivel mi a helyzet?

A TERMÉSZETBEN MINDEN A TERMÉSZET ERŐIN, a törvényeken múlik, vagyis az egyed szempontjából a véletlen. Amikor a kis dédunoka húguk feljött egyik délután, és meglátta a fehér fal alatti repedésből kihajtó és gyönyörűen virágzó, óva-védett kánya-harangvirágot, nem tudta megállni, hogy le ne törje, és oda ne adja édesanyjának. Puff neki – mondta az anyukája, aki érzékelte a történeteket –, ezt most jól megcsináltad! Pillanatnyi tragédia volt – és pillanatnyi öröm. De a harangvirág nem így érzékelte. Néhány héten belül újra ott virultak a virágok a száron, hiszen a jó föld – a fal repedésében – és a kis

drót, amivel a falhoz erősítették, biztosította az életerőt és a tartást. Ott volt a hely betöltetlenül, gátló tényezők nélkül, és betöltődött a lehetőség. Élettel.

VAN AZONBAN EGY KÜLÖNÖS LÉNY A TERMÉSZETBEN, amelyik számára a helyzet nem ilyen egyszerű. Különös lény. Ránézésre hasonlít bármelyik gerinces állatra, bár két lábon jár, és nincs szárnya. Ha léte fenntartásán fáradozik, szinte mindenben hasonlít egy fűszálhoz, egy fához, egy hangyához vagy egy rókához. Küzd és küzd. Megszerez és befogad mindent, ami a megélhetéséhez szükséges, sőt többet is, vagyis tartalékolni is képes, mint bármelyik másik élőlény. Ebben a tevékenységében képes mindent ellesni a nála jobbaktól, képes hatalmas áldozatokra, hogy elsajátítson ismereteket, amelyek jólétét és szerettei jólétét fenntartják, biztosítják. Képes türelmesen várni az előbbre jutásra, vagy akár megküzdeni is érte, mint egy farkasfalca vezére, vagy egy hangyaharcos, ha a bolyt veszélyezteti valami. Egyet azonban elfelejt közben, amit a tölgy vagy a fűszál sohasem: a kiteljesedést. Nem veszi észre, hogy „szélfűtta fűszál” jellege ellenére „mocsári ciprus” lehetőségekkel rendelkezik. Pedig látja önmaga mellett az olimpiai bajnokokat, az igazán nagy művészeket, a Nobel-díjas tudósokat és egészen egyszerű, de átmenetileg tekintéllyel, hatalommal, súllyal bíró szüleit, nevelőit. Látja, láthatja, ha nyitva van a szeme. És ebben van a különossége. Néz, és mégsem lát, hallgatózik, és mégsem hall.

Ugyanakkor, ha vallásos, vagyis valamelyik felekezet tagja, Jézust, Mohamedet, Sívát, Krishnát vagy akár magát Istent követőnek vallja magát. Felnéz a sztárookra, mert irigylésre méltónak látja őket; felnéz papjaira, tanítóira, ha azok szépen beszélnek vele, és nem követelnek tőle semmit. Utálja szüleit, mert azok maradiák, elavultak és tele vannak hibákkal, és követelményeket támasztanak. Vagyis nem látja önmagát, és nem látja a világot sem maga körül.

Nem látja, hogy minden a szülőktől indul, akármilyenek is. Különös módon és helyen találkozó két sejt a testi eredete, és hozzá különös módon eljutó erők éltetik, tartják fenn mozgásképeségét, tartják fenn érzékenységet, erejét. Különös táplálkozási és emésztési folyamatok zajlanak le benne akaratlanul, és különös módon

el is használódik ezek alatt a folyamatok alatt. Tökéletesen működik – ebből a szempontból –, és észre sem veszi, hogy a szülei és nevelői – a maguk módján – előkészíteni próbálják valaminek a helyét. Valami olyasminek, ami őt magát meghaladja. Egy „rossz” szülő is – éppen a negatív példájával, öntudatlanul. Lépések történhetnének egy olyan lépcsőn, amelynek a vége nagyon magasan van – a „mocsári ciprus” lehetőségeit messze meghaladó magasságban. „Szedd össze magad, fiacskám” – mondta az anyja, amikor valami szétzóródott, aminek együtt volt a helye. Aztán álltak mellette mások is, akiknek ő szintén a másikat jelenti, akikről azt sem tudta, miért jöttek, miért áldoztak időt, pénzt, képességet arra, hogy vele beszéljenek, együttműködjenek, együtt hallgassanak, együtt legyenek, esetleg éppen akadályokat állítva elé.

Nem látja, nem hallja, nem becsüli az ingyen ajándékokat, amelyek egy ideig ott vannak, aztán eltűnnek. Büntetlenül el lehet menni mellettük, de ha figyel, marad valami rossz íz az eltűnésük után. Van benne, kifejlődött benne valami, ami nem akar elmenni, hanem erősödni akar, állandóságban, biztonságban szeretne lenni. Elfoglal egy helyet, amely másé lenne, de miatta nem lehet. És néha érzi is ezt. Néha. Ilyenkor gondolja: Jó – lenne – nekünk itt lenni. Akkor gyorsan életbe lépteti a védekező mechanizmusokat, a szokások és asszociációk láncolatát és az önmegnyugtást, a „nekem igazam van”-t. És marad a patthelyzet – akár egy egész élet során. Van egy hajléktalan-éhező, aki be kívánna jutni a számára teremtetett helyére – neki készült. És van a bitorló, a helytartó, aki nem kívánja elhagyni a helyet, amit bitorol. Nincs még egy ilyen lény. És hiába szólnak könyvhegyek erről, hiába mondják és tanítják neki pozitív és negatív példák tömegei, csak a bitorló hallja, nyeli el, falja fel és emészti meg, vagy inkább okádja ki. Leül olyan helyre, amely még nem az övé, és nem várja meg, amíg az őt megillető helyre hívják. Nincs hely benne annak az igénynek a számára, amelyet hallania kellene. Nem rossz ő, hanem ilyennek nevelték. És aki nevelte, azt is ilyennek nevelték. Nincs hely benne annak látására, amit láthatna.

Pedig milyen világos beszéd: „Megmondtam volna nektek, ha nem lenne sok lakóhely Atyám – Apukám

– házában.” „Elmegyek, hogy helyet készítsek nektek.” „Azokban a napokban nem habozik majd az aggagtyán megkérdezni a hétnapos gyermek, hogy merre van az élet helye, és ő élni fog.” A helykészítők szerepe az, hogy a házba, amelyet vállalnak, eljusson, lépésről lépésre eljusson az, aki a ház. És minden és mindenki helykészítő lehet, ha a ház meghallja és meglátja, hogy nincs más szerepük számára, csak ez. Minden helykészítő szerepe egyszer csak betelik, hogy átadja a házat egy újabbnak, egy magasabbban előkészítettnek, a következő szobát feltárónak. El kell mennie, mert tovább kell lépni. Azért, hogy lassan hely teremődjön benne annak számára, aki a hely; és lassan, nem önszántából, de egy azt meghaladó erő hatására lassan távozzon az, aki a bitorló, akinek az életben megvan a sajátos helye és szerepe, de nem ott és olyan mértékben, ahol betölti.

Miért lassan? Miért nem azonnal? Mert a hely minden részének fel kell készülnie a fogadására: mindennek a maga helyére kell kerülnie. És ez az első csepp szerepe. Ha befogadják, lassan, egyenként „kézbe veszi” az ott lévőket, és átvilágítja, áthatja őket. Lassan és egyenként. És meg is méri őket egyenként, és a helyükre is teszi őket sorban, mindet, mert objektív mérceje van. A nagy fa kidülhet egy pillanat alatt, de itt nem a természet törvénye érvényesül, hanem egy magasabb törvény, amelyhez folyamatos szándék és önkéntes áldozat szükséges. Különbö az üres, átvilágított helyre visszatér a bitorló, hét társával...

És ha megtörténik az átvilágítás...? Ha lassan minden a helyére kerül? Igen. Akkor ő, aki a helyén, a birtokában, az övéi között van, ő már szereti az ő urát és az ő Istenét teljes szívből, erőből, teljes akarattal és értelemmel, és képes szeretni a felebarátját – az ugyanabban a helyzetben lévő –, mint önmagát, hiszen már egyek, testvérek, bár már egy másik testben és másik vérben egyek. „Ez a fény a fényember bensejében van, és az egész világot megvilágosítja. Ha ő nem világít, akkor sötétség van” – mondja egyik apokrif, de szent könyv. Ezért nemcsak küzdeni kell, hanem várni, türelmesen várni is! És szükség, hiányt is szenvedni érte – amennyire és amikor csak lehetséges. Az objektív mérce kedvéért.

Farkas István